MERSİN TİCARET VE SANAYİ ODASI
Gelen Evrak Tarih Sayı: 22/06/2022 - 9112

Kazan Ticaret Ataşeliği

13.05.2022

RUSYA FEDERASYONU HELAL PAZARI BİLGİ NOTU

1) GENEL BİLGİLER

1.1. Dünya

Helal (halal) Arapça bir kelime olup, İslamiyet'te "izin verilen" anlamına gelmektedir. Helal kavramı günümüzde sadece gıda ürünleriyle sınırlı kalmamakta; finans, tekstil, eczacılık, kozmetik, lojistik ve turizm gibi oldukça geniş bir sektörel yelpazeye hitap etmektedir. Helal ürünleri pazarının hedef kitlesi son 50 yılda 1,8 milyara ulaşan bir Müslüman nüfus olup anılan pazarın şu anki yıllık nüfus artışıyla 24 yıl içerisinde 3,6 milyar kişiye ulaşacağı tahmin edilmektedir. Halihazırda özellikle Malezya, Tayland, Singapur, Avustralya gibi ülkelerin helal pazarda aktif ülkeler arasında yer aldığı görülmektedir.

ABD'li danışmanlık firması Dinar Standard tarafından yıllık olarak hazırlanan Küresel İslam Ekonomisinin Durumu Raporuna (SGIE) göre Müslümanların 2021'de gıda, ilaç, kozmetik, moda, seyahat ve medyaya 2,02 trilyon dolar harcadıkları ifade edilmektedir.[1] Raporun devamında söz konusu harcamaların %7,5 kümülatif yıllık büyüme oranıyla 2025 yılına kadar 2,8 trilyon dolara ulaşacağı bildirilmektedir. Öte yandan 2019'da 2,88 trilyon dolar seviyesinde olan İslami finans varlıklarının 2021 sonu itibariyle 3,6 trilyon dolara ulaştığı ifade edilmektedir.

Bu çerçevede, mal ve hizmet piyasasına finans alanında yapılan harcamaların eklenmesiyle helal pazarın 2021 yılı itibariyle 5,6 trilyon dolarlık bir büyüklüğe ulaştığından söz etmek mümkündür.

1.2. Rusya Federasyonu

Rusya Federasyonu (Rusya)'nda toplam 25 milyonun üzerinde (göçmenler dahil) Müslüman nüfusun olduğu ifade edilmektedir. Moskova Bölgesi ve St. Petersburg şehirlerinde en az 1 milyon Müslümanın yaşadığı bildirilmektedir[2]. Sayılanların yanı sıra, Tataristan, Başkurdistan, Çeçenistan, Dağıstan, İnguşetya, Kabardino-Balkarya, Karaçay-Çerkesya ve Kuzey Osetya- Alanya Cumhuriyetlerinin, nüfusunun çoğunluğunun Müslüman olması nedeniyle helal pazar açısından önemli bölgeler olduğu değerlendirilmektedir. Öte yandan merkezi Moskova'da bulunan Rusya Müftülüğünün açıklamasına göre, 2034 yılına kadar Müslüman varlığının toplam Rusya nüfusunun %30'una ulaşacağının tahmin edildiği kaydedilmiştir[3]. Mevcut göç dinamikleriyle ülkede helal ürünlerin yıllık yarım milyar doları aşan bir pazar potansiyeline sahip olduğu değerlendirilmektedir.

---

[1] The State of the Global Islamic Economy Report (SGIE) 2022
[2] https://www.interfax.ru/moscow/677494
[3] https://www.aa.com.tr/en/world/-muslims-to-make-up-30-of-russia-s-population-by-2034-/1409181

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.
Evrak sorgulaması https://odaborsaebys.tobb.org.tr/tso-mersin-envision/Validate_Doc.aspx?eD=BSM2RMTAT&eS=9112 adresinden yapılabilir.

Ülkedeki helal uygulamalardan sorumlu kurum olarak Rusya Müftüler Konseyi'ne bağlı olarak 2007 yılından itibaren faaliyet gösteren "Uluslararası Helal Standardizasyon ve Sertifikasyon Merkezi- (UHSSM)[4] yetkilendirilmiştir. Kuruluş bugüne kadar aralarında "Miratog", "Çaban (чабан)", "Frutonyanya (ФрутоНяня)", GAP "Resurs" gibi firmaların da aralarında bulunduğu 300'den fazla firmayı yetkilendirmiştir. Belgelendirme dışında denetim ve eğitim gibi hizmetler de sunmaktadır. Rusya Tarım Bakanlığı da helal belgelendirme faaliyetlerini desteklemekte ve bu sayede helal ürün ihracatının Arap coğrafyası ile Eski Sovyet Cumhuriyetlerine artırılması hedeflenmektedir. Yetkilendirilen firmalardan 40 tanesi ürünlerini Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, İran İslam Cumhuriyeti, Ürdün, Mısır, Bahreyn gibi Müslüman ülkelere ihraç etmektedir.

UHSSM dışında "CenterHalalNadzor" (Moskova ve Merkez Bölge Müslümanların Manevi Direktörlüğünün desteğiyle Standardizasyon ve Sertifikasyon Merkezi) adlı kuruluş, Rusya Federasyonu Tataristan Cumhuriyeti (Tataristan)'nde yerleşik "Helal Standartları Komitesi"[5] ve RF Başkurdistan Cumhuriyeti Müftülüğüne bağlı olan Helal Sanayi Geliştirme Merkezi[6] de helal belgelendirme faaliyetleri yürütmektedir. Rus şirketlerinin helal sertifikalı ürünler üretmek için sayılan kuruluşlardan birinde akreditasyon prosedürünü geçmesi gerekmektedir. Helal belgelendirmesi yapılan temel sektör, ağırlıklı olarak gıda sektörü olsa da kozmetik ve otelcilik alanlarında da yakın zamanda belgelendirmelere başlanıldığı görülmektedir.

Diğer taraftan, Rus piyasasında zaman zaman yetkisi dışında sertifikalar düzenlenmek suretiyle helal adı altında belgelendirilen ürünler piyasaya arz edilebilmekte ve bu konuda denetim mekanizmasının istenilen seviyede olmaması haksız rekabete yol açabilmektedir.

Rusya özelinde helal pazarının büyüklüğü ve helal ithalat rakamlarına dair resmi veriler bulunmamaktadır. Rusya'ya helal belgesi alarak ithal edilen ürünlere yönelik gerek gümrüklerde gerekse piyasada helal standardı yönünden bir kayıt işlemi yapılmadığından konuya ilişkin istatistiklerin henüz oluşturulmadığı anlaşılmaktadır. Ancak, helal pazarın ülke çapında büyüdüğüne dair göstergeler mevcuttur. Londra merkezli pazar araştırma şirketi Euromonitor International tarafından yapılan bir araştırmaya göre 2019 yılında 429 olan helal ürün satan birimin sayısı 2020 yılında 602'ye yükseldiği ifade edilmektedir. Bununla birlikte, Rusya'nın en büyük perakende zincirlerinden olan "Magnit", Tataristan'da 2021 yılının ilk yarısında helal gıda satışlarının bir önceki yılın aynı dönemine göre %50 arttığını açıklamıştır. Öte yandan, uzmanlar öngörülebilir gelecekte özellikle Müslüman nüfusun yoğun olduğu bölgelerde yükselen harcanabilir gelir ve artan satın alma gücünün yanı sıra Müslüman nüfusun da artışıyla helal pazarın Rusya genelinde büyüyeceğini tahmin etmektedir.

Rusya, hem İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT)'na hem de İslam Ülkeleri Standartları ve Metroloji Enstitüsüne (SMIIC) gözlemci statüsünde üyedir. Rusya'da, helal alanında zorunlu standart uygulaması bulunmamakla birlikte, UHSSM tarafından hazırlanan ve 2003 yılında Rus

[4] https://halalcenter.ru/
[5] http://halalrt.ru/
[6] https://halalrb.ru/

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.
Evrak sorgulaması https://odaborsaebys.tobb.org.tr/tso-mersin-envision/Validate_Doc.aspx?eD=BSM2RMTAT&eS=9112 adresinden yapılabilir.

standardı olarak yürürlüğe giren, "РОСС RU.К882.04ФГЛ0" standardı, helal alanında ülkenin tek milli standardıdır. Anılan standart, uyulması gönüllü olan bir standarttır.

Rusya'da helal sanayisinin gelişiminde Tataristan ilk sırada yer almaktadır. Tataristan, Rusya Federasyonu Teknik Düzenlemeler ve Metrolji Ajansı-"ROSSTANDART"a helal sertifikasyon sistemi kaydeden ilk bölge olmuştur. Ayrıca helal için federal standartların geliştirilmesine yönelik Teknik Komite oluşturan ilk bölge olma özelliğine de sahiptir.

20.02.2019 tarihli ve 333-p sayılı Tataristan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu Kararnamesi'ne göre, bölgede Helal Yaşam Tarzı'nın geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için Eylem Planı ("Yol Haritası") onaylanmıştır. Söz konusu "Yol Haritası" temelinde helal endüstriyi teşvik etme çalışmaları gerçekleştirilmekte olup bu çalışmalar Müslümanların turist akışının artırılması, helal standartlara göre ürün cirosunun artırılması, vatandaşların Müslüman giyim modasına yönelik tercihlerin pekiştirilmesi, Tataristan helal markalarının hem Rusya hem de yurtdışında yaygınlaştırılması, Tataristan'da islami standartlara göre finansal bilgi teknolojileri altyapısını vb. oluşturmayı amaçlamaktadır.

Diğer taraftan, Müslüman nüfusun ağırlıklı olduğu Başkurdistan Cumhuriyeti de helal endüstriyi büyüme alanı olarak tanımlamış olup helal gıda ihracatını 2024 yılı sonuna kadar 45 milyar Rubleye (609 milyon dolar) çıkarmayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda, helal ürünleri ihraç etmek için her geçen gün artan sayıda sertifikalandırılmış Başkurt firmasının olduğu ifade edilmektedir[7].

2) HELAL GIDA PAZARI

2021 yılı itibarıyla tüm dünya genelinde 1,9 milyar dolarlık bir büyüklüğe ulaşan helal gıda pazarının 2027 yılına kadar 3,9 milyar dolar seviyesine yükselmesi beklenmektedir[8].

25 milyondan fazla Müslümana ev sahipliği yapan Rusya ise helal gıda endüstrisindeki potansiyeliyle dikkat çekse de ülke helal ürünler pazarının gelişimindeki temel sorun, birleşik bir standardizasyon ve sertifikasyon sisteminin olmaması ve ülkenin helal alanında dünya standartlarından farklı kurallara sahip olmasıdır. Diğer taraftan, Rusya'da yaşayan Müslüman nüfusun helal ürün tüketimi konusunda bilinçli olduğu bilinmektedir. Uzmanlara göre, Rusya genelinde helal sertifikalı et ürünlerinin, sertifikasız ürünlere kıyasla daha pahalı olduğu ifade edilse de ülkedeki gayrimüslim nüfus arasında da helal ürün tüketiminin, bu ürünlerin doğal ve sağlıklı olduğu düşüncesiyle yaygınlaştığı gözlemlenmektedir.

Ülke genelinde UHSSM tarafından verilen sertifikaya sahip 200'den fazla üretici bulunmaktadır. Tamamen helal ürünlerde uzmanlaşmayan Rus gıda üreticileri ise helal gıda talebinde devam eden artışa cevap verebilme adına üretim tesislerinde helal üretime uygun üretim bantları oluşturma konusunda çalışmalarını yoğunlaştırmaktadır. Örneğin, Rusya'nın en büyük et üreticileri arasında yer alan "Miratog" gibi firmalar da helal sertifikasyon sürecini tamamladığı

[7] https://salaamgateway.com/story/russian-halal-food-firms-eye-export-market-but-dishonest-certification-practices-impede-growth
[8] https://www.imarcgroup.com/halal-food-market#:~:text=What%20was%20the%20size%20of,US%24%201%2C978%20Billion%20in%202021.

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.
Evrak sorgulaması https://odaborsaebys.tobb.org.tr/tso-mersin-envision/Validate_Doc.aspx?eD=BSM2RMTAT&eS=9112 adresinden yapılabilir.

görülmektedir. Öte yandan, "Ekol"[9] unvanlı Türk firması helal dana eti üretiminde öncü firmalardan biri olarak değerlendirilmektedir. Firma, Moskova'nın Domodedovo bölgesinde yerleşik olup tüketime hazır etin yanı sıra salam, sucuk ve sosis gibi işlenmiş et üretimi de yapmaktadır.

Rusya'da helal et üretiminin kanatlı ürünler dahil 1,3 milyon tona yaklaştığı ve üretilen etlerin iç talebi karşılamasının yanında yurt dışına ihraç edilmeye de başlandığı anlaşılmaktadır[10].

Dünya pazarının 12-18 milyon ton civarında olduğu helal tavuk etinde Rusya pazarının 650 bin tonluk bir büyüklüğe sahip olduğu tahmin edilmektedir (dondurulmuş ve işlenmiş tavuk ürünler hariç). Yakın gelecekte iki katına çıkması beklenen pazar, ülkenin en büyük tavuk üreticilerinin de helal markalar oluşturma yoluna gitmesini teşvik edici bir rol üstlenmektedir. Ayrıca, helal süt ürünleri ile helal yumurta da Rusya'da geliştirilmeyi bekleyen alt sektörler olarak dikkat çekmektedir.

Rusya'nın helal gıda ticaret ortakları arasında Körfez Ülkelerinin ön sırada geldiği görülmektedir. Bölgeye yapılan helal ürün ihracatı 2021 yılında 180 milyon dolara ulaşmıştır. Yapılan ihracatın yarısını (96 milyon dolar) helal tavuk eti oluştururken, helal sertifikalı çikolata ve şekerleme ürünleri ihracatı 56 milyon dolar, helal kırmızı et ihracatı 26 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Rus helal ürünlerinin en büyük alıcıları Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri olmuştur[11]. Rus şirketlerinin, İİT ülkelerine ihracat yapan Brezilya, Avustralya ve Hindistan gibi ülkelerin gerisinde kaldığı görülmekle beraber, Tataristan Müftülüğünün açıklamalarında Sibirya ve Uzakdoğu potansiyeli kullanılarak helal gıda ihracatını artırmanın mümkün olduğu ifade edilmektedir[12].

Rusya'da helal sanayisinin gelişiminde ilk sırada yer alan Tataristan Cumhuriyeti, Rusya'da helal gıdalar için gelişme göstermesi beklenen önemli pazarlar arasında gösterilmektedir. Cumhuriyetteki helal endüstri, ağırlıklı olarak gıda ürünlerinden ibaret olmasına rağmen, Bölge İdaresi helal pazarının diğer sektörlerinde de aktif olmak için birtakım programları uygulamaya koymaya başlamıştır.

Helal ürün pazarı Tataristan'da nispeten yeni bir alan olmasına rağmen 100'den fazla üretici yılda yaklaşık 10 milyar rublelik (136 milyon dolar) bir ekonomik değer üretmektedir. Mevcut pazarın yıllık büyüme oranı ise %10-15 aralığındadır. Bölgedeki helal gıda pazarını tavuk yumurtası, kümes hayvanları eti, sosis, unlu mamuller ve şekerleme ürünleri ile bal vb. ürünler şekillendirmektedir.

Bunlarla birlikte, Tataristan'da, helal ürün ihracatının artırılması üzerinde de stratejiler geliştirmekte ve bu yönde aktif olarak çalışma yürütmektedir. Bu bağlamda helal ürün üreten işletmelerin 20 tanesi ihracat odaklı çalışmaya başlamış olup iç pazarın yanı sıra Avrasya Gümrük

[9] http://ekolmeat.com/
[10] https://world-food.ru/Articles/halal-food-in-russia-a-growing-sector-in-a-bi
[11] https://www.interfax.ru/interview/821334
[12] At the summit in Kazan, the development of Islamic banking and trade was discussed. TASS. May 12, 2018. https://tass.ru/ekonomika/5193971

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.
Evrak sorgulaması https://odaborsaebys.tobb.org.tr/tso-mersin-envision/Validate_Doc.aspx?eD=BSM2RMTAT&eS=9112 adresinden yapılabilir.

Birliği Ülkeleri, İsrail, Moğolistan, Brezilya, Almanya, Çin'e ihracat yapılmaktadır.[13] 2021 sonu itibariyle ulaşılan ihracat rakamı bir önceki yıla kıyasla 2 katına çıkarak 5 milyon dolara ulaşmıştır[14]. İhraç edilen ürünler arasında et ve süt ürünleri, şekerleme ve diğer tarım ürünleri yer almaktadır.

Tataristan'daki helal gıda üreticilerine bakıldığında aralarında "Ak Bars" ve "Agrosila" gibi büyük tarımsal işletmelerin yanında nispeten küçük ve bireysel girişimcilerin de bulunduğu birçok emtia üreticisinin yer aldığı anlaşılmaktadır. Yine, Chelny-Broiler isimli firman Kasım 2016'da Tataristan'da 50 milyon dolar seviyesinde bir yatırım ile yılda 49.500 ton kapasiteli yeni bir et işleme tesisi açmış ve faaliyetlerine devam etmektedir.

2021 sonu itibarıyla Tataristan'da yerleşik 100'den fazla işletme, helal ürün üretimi ve pazarlaması konularında yetkilendirilmiştir. Bütün bu olumlu gelişmelerle birlikte uzmanlara göre Tataristan'ın helal gıda pazarının henüz doyuma ulaşmadığı değerlendirilmektedir. Nüfusun helal ürün talebinin %50'sini karşılamak için pazara en az 1.000 yeni işletmenin girmesinin gerekli olduğu hususu, Rusya Araştırma ve Bilgi Merkezi tarafından açıklanmıştır.

Bunlarla birlikte, Tataristan'da helal ürünleri üreticiden tüketiciye takip eden ve izleyen "Helal Etiketleme" adlı bir projenin uygulamaya konulduğu ve Kazan Summit (28-30 Temmuz 2021) etkinliğinde anılan projenin tanıtımının yapıldığı öğrenilmiştir. İsviçreli SICPA şirketi tarafından geliştirilen uygulamada; OOO Kausar, OOO Kamamber ve OOO Agroholding Agrosila unvanlı firmalar tarafından üretilen helal ürünlerle ilgili verileri takip etmenin mümkün olduğu ifade edilmektedir. Tavuk, ördek, sığır eti, kuzu eti, salam, peynir ve süt ürünlerinin etiketleme uygulamasında yer alacağı bildirilmektedir.

UHSSM organizatörlüğünde Tataristan'da düzenlenen "Russian Halal Expo"[15] helal gıda konusundaki ana fuar olarak göze çarpmakta olup yine Moskova'da organize edilen PRODEXPO Uluslararası Gıda Fuarı da geleneksel gıda ürünlerinin yanında helal ürünlerini tanıtmak isteyen firmalar açısından önemli bir alternatif olarak değerlendirilmektedir.

3) HELAL TURİZM

2020 yılındaki COVID-19 pandemisinin şiddetli etkisinin ardından, Müslümanların seyahat harcamaları 2021'de %75,9 artarak 102 milyar dolara ulaşmıştır. Suudi Arabistan, BAE ve Katar harcama bazında ilk üç sırada yer almış ve geçen yılki konumlarını korumuştur. 2021 ile 2025 yılları arasında yıllık %16,5'lik kümülatif büyüme oranı beklenmekte ve Müslüman seyahat harcamalarının değerinin 2025 yılına kadar 189 milyar dolara ulaşacağı tahmin edilmektedir.

[13] "RATSIN" Helal ürünler ihracatı proje başkanı Gainullov R.R
[14] https://www.kommersant.ru/doc/5230504
[15] https://kazansummit.com/eng/russia-halal-expo/index.php

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.
Evrak sorgulaması https://odaborsaebys.tobb.org.tr/tso-mersin-envision/Validate_Doc.aspx?eD=BSM2RMTAT&eS=9112 adresinden yapılabilir.

Rusya, Müslüman Seyahat Endeksi'ne göre 2021 yılında turistik cazibe açısından genel listede 53'üncü sırada yer almaktadır[16]. "Thomas Reuters ve DinarStandard" uzmanlarına göre 2019 yılında Rus helal turizm pazarının hacmi 8 milyon dolar olarak tahmin edilmektedir[17].

Öte yandan, Tataristan ise yıllık ortalama 50 bin civarındaki Müslüman turist sayısı ile, helal standartlarına göre seyahat eden turistler için popüler destinasyonlar arasında yer almaktadır. Cumhuriyet sınırları içerisinde helal sertifikasına sahip 15 otel ile bir dizi yemek tesisi (restoran, kafe vs.) bulunmaktadır. Mevcut Müslüman turist sayısını 150 bine çıkarmayı hedefleyen Cumhuriyet; Bahreyn, Suudi Arabistan, Malezya ve Afganistan gibi ülkelerin vatandaşlarını hedef kitle olarak belirlemiştir. Buradan hareketle Tataristan, İslam dünyasında popüler bir turizm merkezi olarak isminin güçlendirilmesini; sınırları içerisindeki ve Rusya'nın diğer bölgelerindeki insanların helal yaşam tarzına katkıda bulunmayı ve Tataristan helal hizmetlerinin dünya çapında bilinirliğini artırmayı arzu etmektedir.

Bu doğrultuda; Tataristan, bölgesini tanıtma amacıyla her yıl "Malaysia International Halal Showcase (MIHAS)- Kuala Lumpur, Malezya Uluslararası Helal Gıda ve Sağlık Gıda Fuarı" ile "Gulfood Fuarı"na katılım göstermekte ve yıl boyunca medyatik isimlerle, diğer bölge ve ülkelerden blog yazarlarına yönelik basın turları organize etmektedir.

4) İSLAMİ FİNANS

Rusya'daki İslami finansmanın vergilendirilmesine ilişkin detayların yanı sıra "uyarlanmış mevzuat" eksikliği de bulunmaktadır. Bu durum yaklaşık 1,8 milyar Müslüman nüfus içerisinde yer alan zengin yatırımcıların Rus projelerini çok fazla tercih etmemesine yol açmaktadır. Bu doğrultuda Rusya'nın en büyük bankası Sberbank İslami bir finans kuruluşu oluşturmaya çalışmaktadır. Öte yandan, Tataristan, "KazanSummit" gibi etkinlikler düzenleyerek İslam dünyası ülkelerinden yatırım çekmek için bir merkez haline gelmeyi hedeflemektedir. Söz konusu etkinlikleri federal hükümet de desteklemekte ve Tataristan'ı İslam Dünyasıyla ilişkilerini geliştirmede bir köprü olarak görmektedir.

Bu kapsamda Tataristan, bireyler ve tüzel kişiler için İslami standartlara göre "HelalBank" uygulamasının ve temel finansal BT altyapısının oluşturulmasını amaçlamaktadır. Bunlarla beraber, mevcut bankalarda helal hesapların oluşturulması ve Helal girişimler için "HelalStarter.com" sitesinde yer alan ticari projelerin finanse edilmesi için tek bir platform oluşturulması planlanmaktadır. Tataristan'da, 2019'da düzenlenen "KazanSummit" etkinliğinde İslami Finans Kurumların Muhasebe ve Denetim Organizasyonu (AAOIFI) ile Rus İslam Enstitüsünün imzaladığı anlaşma; anılan enstitüde bir sınav merkezi kurulmasını, bu sayede Rus vatandaşlarının yurt dışına seyahat etmeden İslami Finans Sınavına girmelerini ve İslami finans alanında uzman olmalarını mümkün kılmaktadır.

Rusya'da mukim Müslümanlar menkul kıymetlerini, faiz hassasiyetinden dolayı vadesiz mevduatta ya da yastık altında tutmalarından dolayı Tataristan, Müslüman topluluğunun hassasiyetlerini gözeten yatırım alternatifleri ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda

[16] Global Muslim Travel Index 2021. Prepared by Mastercard and Crescentrating. 2021. P. 37.
[17] Доклад о состоянии глобальной исламской экономики 2020/21. DinarStandart. 2020. С. 99

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.
Evrak sorgulaması https://odaborsaebys.tobb.org.tr/tso-mersin-envision/Validate_Doc.aspx?eD=BSM2RMTAT&eS=9112 adresinden yapılabilir.

"AK BARS CAPITAL" şirketi "Lale" adlı bir yatırım fonunu piyasaya sürmüş olup diğer yatırım fonlarından ana farkı ürünün helal standartlara uygun olmasıdır. Ayrıca bu fonun helal standartlara uygunluğu sürekli kontrol edilmekte olup alkollü içecek, tütün ürünleri, kumar vb. üretim yapan şirketler için fona yatırım yapılması mümkün bulunmamaktadır. Söz konusu fonun helal standartlara uygunluğunun düzenli olarak kontrol edilmesi için Tataristan Cumhuriyeti Dinişleri Yönetimi (Muslim Spiritual Administration of the Republic of Tatarstan) bir müfettiş atamıştır.

Bunlarla birlikte, "OOO Tatagroprombank[18]" bankasının İslami bankacılık hizmetleri vermeye başladığı, «İslami pencere» adındaki bankacılık hizmetinin temel amacının Rus ticareti için İslami bankacılık hizmetlerine erişim sağlamak olduğu bildirilmektedir.

5) DİĞER SEKTÖRLER

5.1. İlaç ve Kozmetik

Küresel pazarlama ajansı IMARC Group'a göre, 2021 yılında helal kozmetik pazarının 27,3 milyar dolara ulaştığı tahmin edilmektedir[19]. Öte yandan 2019 yılında 94 milyar dolarlık büyüklüğe sahip helal ilaç pazarının 2024 yılına gelindiğinde 105 milyar dolara ulaşacağı tahmin edilmektedir[20].

Rusya genelinde ise ilaç ve kozmetik sektörlerinde faaliyet gösteren firmaların helal sertifika almaları konularında çalışmalar devam etmekte olup UHSSM tarafından 15'ten fazla firmanın ilaç ve kozmetik alanında belgelendirildiği görülmektedir. Tataristan Helal Standartlar Komitesi tarafından ise Tataristan genelinde ilaç-eczacılık alanında 3, kozmetik alanında ise 4 firmanın belgelendirildiği öğrenilmiştir. Tataristan Hükümeti ayrıca bünyesindeki sağlık kuruluşlarından 5 tanesinin helal standartlarına uygunluğunun belgelendirilmesi için aktif olarak çalışmakta olup 2021 sonu itibarıyla 2 adet kuruluşun helal belgelendirme süreci tamamlanmıştır. Ayrıca yıl boyunca reklam kampanyaları yapılarak söz konusu kuruluşların tanınırlığının artırılması arzu edilmektedir. Bu sayede Tataristan'a turist akışını artırmak için helal sağlık turizmi kuruluşlarının önemli bir rol üstlenmesi amaçlanmaktadır.

Netice itibariyle söz konusu iki sektörün arzu edilen seviyede olmadığı ve gerek devletten gerekse özel sektörden yatırıma ihtiyaç olduğu değerlendirilmektedir.

5.2. Hazır Giyim

Helal moda pazarının 2020 yılı sonu itibariyle 11,9 milyar dolarlık bir büyüklüğe ulaştığı tahmin edilmektedir. Rusya genelinde helal hazır giyim (özellikle kadınlar için) pazarı günden güne gelişme kaydetse de ciroların arzu edilen seviyelerde olmadığı ve var olan ürünlerin sınırlı ve istenilen kalitede olmadığı yönünde geri bildirimler alınmaktadır.

---

[18] www.tapb.ru/islamicbanking
[19] https://www.imarcgroup.com/halal-cosmetics-market
[20] https://www.mida.gov.my/mida-news/halal-pharmaceuticals-market-set-to-grow-to-us105-bln-by-2024-azmin/

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.
Evrak sorgulaması https://odaborsaebys.tobb.org.tr/tso-mersin-envision/Validate_Doc.aspx?eD=BSM2RMTAT&eS=9112 adresinden yapılabilir.

Tataristan ise pozitif yönde ayrışmakta olup yerleşik helal hazır giyim markaları hem Rusya'da hem de yurt dışında satış gelirlerini artırmayı ve aynı zamanda bölge sakinlerinin bu markalara olan bağlılığını artırmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda her sezon öncesinde defile ve davetler tertip edilmektedir. Helal moda ile ilgili yapılan bir dizi ücretsiz etkinlik ve konfeksiyon alanında iş yaratma vakalarının yanı sıra, Helal Fashion çevrimiçi mağazası https://sahara-fashion.com/ ile https://maidenly.ru, https://islamicstore.ru, https://barakat-shop.ru, https://sabrstore.com, https://hayat-line.ru/ gibi çevrimiçi mağazalar hizmet vermektedir.

5.3. Helal Medya

Tataristan Cumhuriyeti helal medya alanını, kendisinin İslam dünyasında bir helal bölge olarak itibarını güçlendirmenin yanı sıra, bölge sakinlerine tek bir platform oluşturarak helal yaşam tarzı kavramını tanıtmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda; yıllık Müslüman Medya Forumu düzenlemek, bölgelerin İslam kültürü (camiler ve gelenekler) hakkında 360 derecelik bir izleme açısı sunan film çekimi ve helal projelerin video blogları gibi çeşitli faaliyetler yürütülmektedir.

5.4. Helal Bilgi Teknolojileri

Rusya Müslümanları, hayatı daha kolay hale getirmek için tasarlanmış yüksek teknolojili cihazları ve mobil uygulamaları aktif olarak kullanmaktadır. Bu pazarda **Halal Guide** isimli telefon uygulaması en yakın camiyi, İslami bankayı, helal gıda kafeleri, Müslüman edebiyatı veya kıyafetleri satan mağazaları bulmanıza, helal yemek sipariş etmenize ve hatta Şeriat hukukuna göre iş bulmanıza yardımcı olan bir program olup en başarılı Rus projeleri arasında sayılmaktadır.

Tataristan ise Kazan kentini İslam dünyasının BT başkenti yapmak için çaba sarf etmektedir. Bu kapsamda, helal pazarı BT endüstrisinin gelişimi için aktif biçimde destek vermekte ve yılda iki kez BT sitelerinin projelerine hibe desteği sağlamak için en iyi helal girişimleri seçmektedir. Bununla beraber Müslüman ülkelerden BT projelerinin yatırımcılarını çekmek için her altı ayda bir "blockchain" teknolojilerinin izin verilebilirliği ve potansiyeli üzerine konferans ve Müslümanların hayatını kolaylaştırmak için BT çözümlerini içeren programlar düzenlenmektedir. Örneğin; Sberbank tarafından, Müslümanlar tarafından muhtaç ve yoksullara toplanan parayı bağışlamak için **PayZakat** yapay zekaya dayalı küresel bir dijital platform geliştirilmiştir. Gayri nakdi ve nakit sadaka bağışlarının toplanması için Kazan'da bulunan "Golubaya" ve "Galeevskaya" camilerinde ATM benzeri **"Sadakomat"** adı verilen cihazlar yerleştirilmiştir.

6) DEĞERLENDİRMELER

Küresel ekonomide yıllık 5,6 trilyon dolara ulaşan pazar büyüklüğüyle helal pazar günden güne önemini artırmaktadır. Rusya özelinde helal pazara bakıldığında ise ülkedeki birleşik bir standardizasyon ve sertifikasyon sisteminin olmaması, dünya standartlarından farklı kurallara sahip olması ve zaman zaman yetkisi dışında sertifikaların ortaya çıkması piyasanın gelişmesi önündeki önemli engeller olarak dikkat çekse de ülkenin 25 milyonun üzerinde Müslümana ev sahipliği yapması, gayrimüslim nüfus arasında helal ürün tüketiminin doğal ve sağlıklı olduğu düşüncesiyle yaygınlaşması ve Müslüman nüfusun Rusya genelinde artacağına yönelik beklentiler helal pazarın ülke çapında büyüyeceğine işaret etmektedir. Mevcut göç dinamikleri de dikkate

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.
Evrak sorgulaması https://odaborsaebys.tobb.org.tr/tso-mersin-envision/Validate_Doc.aspx?eD=BSM2RMTAT&eS=9112 adresinden yapılabilir.

alındığında ülkede helal ürünlerin yıllık yarım milyar doları aşan bir pazar potansiyeline sahip olduğu değerlendirilmektedir.

Helal pazar denildiğinde ilk akla gelen gıda sektörü olsa da ülkede helal sektörün diğer alanlarında da belgelendirme faaliyetlerine başlanmıştır. Buradan hareketle firmalarımızın Rusya genelinde başarılı olması adına;

- ✓ Rusya Federal Veterinerlik ve Bitki Karantina Servisi (Rosselkhoznadzor) tarafından hayvansal ürün ithalatında akredite firma listesi uygulamasının yürürlükte olduğu göz önünde bulundurulduğunda, Rusya'ya yönelik ülkemiz menşeli helal sertifikalı hayvansal ürün ihracatı gerçekleştirmek isteyen firmalarımızın akreditasyon sürecini başlatmalarını teminen Tarım ve Orman Bakanlığımızın İl/İlçe Müdürlüklerine başvurmaları gerektiği,

- ✓ Helal Gıda alanında Rus yerel ortaklar ile iş birliği imkanlarının araştırılması ve bu alana Türk firmaları tarafından yatırım yapılmasının faydalı olacağı,

- ✓ İhracatçı firmalarımızın Rusya genelinde helal gıda pazarından daha fazla pay alması için bilgilendirilmelerinin yanı sıra ülkeye gönderilen özellikle gıda alanındaki ihraç ürünlerinde helal kavramının belirtilmesinde ve ön plana çıkarılmasında yarar olacağı,

- ✓ Firmalarımızın, işbu bilgi notunda bahsedilen fuarlara katılım sağlanmasının yerinde olacağı,

- ✓ Firmalarımızca, özellikle su ürünleri ve meyve sebze mamulleri gibi Rusya'da potansiyel arz eden ürün gruplarında da helal üretim imkanları değerlendirilerek, klasik anlamdaki "hayvansal ürün – helal ürün" algısının dışında farklı bir pazarlama stratejisinin benimseyebileceği,

- ✓ İlaç ve kozmetik alanı ile tekstil alanında faaliyet gösteren firmalarımızın helal pazara yönelik çalışmalar yapmasının faydalı olabileceği,

- ✓ Helal turizm konseptiyle hizmet veren otel, tatil ve sağlık merkezlerimizin Rusya genelinde tanıtım faaliyetlerini artırmasının alternatif tatil seçenekleri arayan Rusya Müslümanlarının tercihlerini ülkemize yönlendirmesi açısından önem arz edebileceği,

- ✓ Firmalarımız tarafından, helal pazar konusundaki gelişmeleri takip etme adına ülkemizdeki Helal akreditasyonun önemini artırıcı faaliyetler yapmaktan, bu kapsamda eğitim vermek, araştırma, inceleme ve yayın yapmak veya yaptırmaktan sorumlu Helal Akreditasyon Kurumu (HAK)'nun internet sitesinin takip edilmesinin faydalı olacağı,

değerlendirilmektedir.

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.
Evrak sorgulaması https://odaborsaebys.tobb.org.tr/tso-mersin-envision/Validate_Doc.aspx?eD=BSM2RMTAT&eS=9112 adresinden yapılabilir.